MIN KIENET IL-VERONIKA?

Noel Muscat ofm

Fil-belt ta' Ġerusalemm, kull nhar ta' Ġimgħa, il-Patrijiet Franġiskani tal-Kustodja tal-Art Imqaddsa, flimkien ma' mijiet ta' pellegrini u Insara lokali, jimxu l-*Via Dolorosa* mill-Pretorju ta' Pilatu, fejn Ġesù ġie kkundannat għall-mewt, sal-Kalvarju u l-Qabar ta' Kristu, fil-kumpless tal-Bażilika tal-Qabar ta' Kristu, biex jitolbu l-*Via Crucis*, il-meditazzjoni

ta' 14-il stazzjon fuq il-misteri tas-Salib. L-istorja ta' din id-devozzjoni, li hi antika ħafna, u li bdiet minn Ġerusalemm biex imbagħad xterrdet mal-knejjes tad-dinja, mhux l-ewwel darba li tkellimna dwarha. Hawnhekk sejrin nieqfu fuq stazzjon partikulari tal-*Via Crucis*, li jfakkar figura u ġrajja li ma jinstabux fir-rakkonti tal-Passjoni fil-Vanġeli, imma li huma frott tat-tradizzjoni Kristjana ta' Ġerusalemm. Qiegħed nirreferi għas-sitt stazzjon, fejn nimmeditaw il-laqgħa ta' Ġesù mal-Veronika. Min kienet din il-mara misterjuża, li hi meqjuma bħala qaddisa, u li hi magħrufa għax ixxuttat il-Wiċċ sofferenti ta' Ġesù fis-sudarju jew xugaman li fuqu mbagħad il-Mulej ħalla stampata x-xbieha ta' Wiċċu.

L-isem Latin Veronika, li jfisser ikona (xbieha) vera, niltaqgħu miegħu għall-ewwel darba f'kitba apokrifa tas-sena 425, li tissejjaħ l-*Atti ta' Pilatu*, kap. 7 (F. SPADAFORA, *Veronica, santa*, in *Bibliotheca Sanctorum*, Città Nuova Editrice, Roma 1969, Vol XII, 1044-1048). Din il-kitba tgħid li din il-mara kienet proprjament jisimha Beronike (βερονίχη) bil-Grieg, tradotta minn San Ġlormu Veronica fil-Vulgata, u tassoċjaha ma' dik il-mara li Ġesù fejjaqha mill-emorraġija fil-Vanġelu ta' Luqa 8,43-48 (Mk 5,25-34).

Is-6 Stazzjon tal-Via Dolorsa f'Ġerusalemm

L-istoriku tal-Knisja Ewsebju ta' Ċesarija, awtur tal-i*Historia Ecclesiastica* VII,18, jirrakkonta li din Berenika, wara l-miraklu tal-fejqan li qalgħet f'Kafarnahum, marret id-dar tagħha f'Ċesarija ta' Filippu (Banias, jew Paneas). Jgħid ukoll li hi kienet oriġinarja tal-belt ta' Edessa fis-Sirja. Bħala turija ta' radd il-ħajr għall-miraklu li għamel magħha l-Mulej, hi għamlet quddiem il-bieb tad-dar tagħha statwa tal-bronz, li kienet turi mara għarkupptejha b'idejha merfugħa jitolbu, u quddiemha statwa ta' raġel wieqaf, li kien liebes mantell, u li jifrex idejh lejn il-mara. F'riġlejn din l-istatwa tar-raġel kienet tikber pjanta misterjuża li kienet togħla sal-mantell tiegħu, u li kienet meqjusa bħala pjanta li tfejjaq minn kull tip ta' mard. L-istatwa tar-raġel kienet naturalment tirrappreżenta lil Ġesù, u Ewsebju jgħid li kien ra b'għajnejh dik l-istatwa meta kien jinsab Ċesarija ta' Filippu.

Awtur ieħor, Sozomeno, jgħid li l-monument li

Il-Kappella tas-6 Stazzjoni dedikata lill-Veronika

kien hemm f'ġieh Kristu f'Ċesarija ta' Filippu kien ġie meqrud fi żmien il-persekuzzjoni tal-Imperatur Ġiljan l-Apostata (331-363).

Kien fis-seklu 15 li daħlet it-tradizzjoni li l-Veronika (Berenike) kienet waħda min-nisa twajba ta' Ġerusalemm li kienu mxew wara Ġesù fit-triq tas-salib, u kienet hi li xxuttat wiċċ Ġesù fis-sudarju, jew xugaman, li fuqu mbagħad il-Mulej ħalla stampata x-xbieha ta' Wiċċu. Din kienet l-aħħar żvilupp li rabtet il-figura tal-Veronika mal-mara tal-Vanġelu li kienet magħrufa bl-isem ta' Berenike u li għamlet statwa lil Kristu quddiem id-dar tagħha f'Ċesarija ta' Filippu. L-istess tradizzjoni, li xterdet fil-punent, tgħid li din il-mara Veronika mbagħad marret Ruma, u ħadet magħha r-relikwa qaddisa tal-Wiċċ ta' Kristu. Xi kitbiet apokrifi, bħalma hi l-*Vindicta Salvatoris*, jgħidu li ċertu funzjonarju Ruman li kien jismu Volusiano, seraq bil-vjolenza dan is-sudarju u ħadu għand l-Imperatur Tiberju. Dan, malli rah, fieq mil-lebbra. Storja oħra tgħid li l-Veronika telqet mill-Palestina u marret Ruma iġġorr magħha r-relikwa tas-sudarju, li dejjem żammitha għandha, imma qabel mietet irregalatha lill-Papa San Klement I (*Acta Sanctorum, Februari*, Antwerp 1658, I, 451).

Fis-sekli ta' wara l-Veronika bdiet tgawdi kult bħala qaddisa, imma għall-bidu isimha ma kienx jidher fil-Martiroloġji l-antiki, u lanqas f'dawk Medjevali. Xi mindaqqiet kienet indikata l-festa tagħha fl-4 ta' Frar. Bil-mod il-mod it-tradizzjoni tal-mara li tixxotta l-Wiċċ ta' Ġesù bix-xugaman, li nisslet l-isem ta' Veronika, kif rajna, xterdet mal-Knisja kollha, u nessiet għal kollox l-episodju tal-mara tal-Vanġelu li ġiet imfejqa mill-emorraġija. B'hekk ir-rabta tal-Veronika ma' Berenika ta' Ċesarija ta' Filippu kienet tinsab biss fil-kitbiet apokrifi li semmejna, u daħlet fit-tradizzjoni lokali tal-Knisja ta' Ġerusalemm.

Il-popolarità tal-kult lejn Santa Veronika tidher ċara f'diversi opri ta' arti ta' pittura u skultura, li wasslu l-immaġini tagħha sal-ġurnata tal-lum, u daħħlu lil din il-mara qaddisa fid-devozzjoni tal-*Via Crucis*, billi ddedikaw lill-ġrajja tagħha s-sitt stazzjon tat-Triq tas-Salib. L-aktar post li fih din il-qima żviluppat kienet proprju l-Bażilika ta' San Pietru fil-Vatikan, fejn hi meqjuma x-xbieha tal-Wiċċ ta' Kristu, imsejħa l-Velu tal-Veronika, li l-istudjużi jidentifikawha bħala ikona Biżantina, u li tissemma minn Dante fil-*Canto* XVII, 104 tal-*Paradiso* fid-*Divina Commedia*. L-aktar statwa famuża tal-Veronika hi l-istatwa kolossali tar-rħam li hemm f'waħda mill-erba' niċeċ ta' taħt il-koppla tal-Bażilika ta' San Pietru fil-Vatikan, opra tal-iskultur Francesco Mocchi (1635-39), flimkien mal-istatwi l-oħrajn ta' Sant'Elena, San Lonġinu u Sant'Andrija.

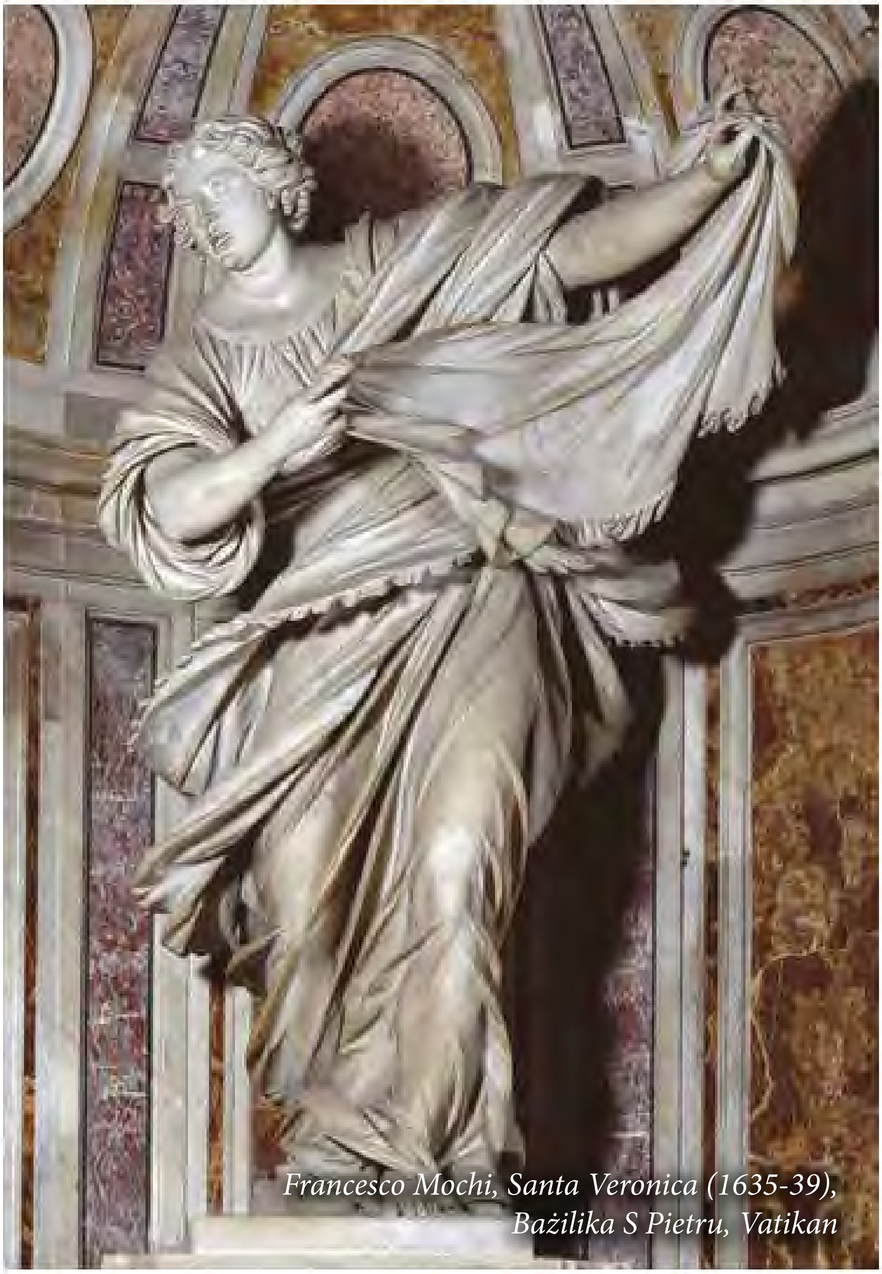

Francesco Mochi, Santa Veronica (1635-39), Bażilika S Pietru, Vatikan

Ma' din id-devozzjoni lejn il-Veronika twieldet ukoll id-devozzjoni lejn il-*Volto Santo*, jew il-Wiċċ ta' Kristu. Santa Veronika għandha kult partikulari fi Franza, fejn hemm it-tradizzjoni li wara l-mewt ta' Kristu, hi żżewġet lil Żakkew u marret biex tevanġelizza l-Gallia (Franza), fejn imbagħad mietet fl-eremitaġġ ta' Soulac. Hemmhekk hi magħrufa bħala Sainte Venice jew Venisse, u hi meqjuma fi Franza bħala patruna tan-negozjanti tal-għażel u patruna tan-nisa ħasselin. B'mod partikulari l-immaġini tal-*Volto Santo* hi meqjuma fis-Santwarju ta' Manoppello, fl-Abbruzzo.

Fis-seklu 16, Baronio fl-*Annales* daħħal l-istorja tal-miġja tal-Veronika f'Ruma bir-relikwa prezzjuża. F'Milan il-festa ta' Santa Veronika kienet tiġi ċċelebrata nhar l-4 ta' Frar u San Karlu Borromeo introduċa Uffiċċju u Quddiesa proprja fil-brevarju u l-messal Ambrosjan. L-isem ta' Veronika ma jidhirx fil-martiroloġi antiki jew medjevali.

Fil-*Via Dolorosa* ta' Ġerusalemm, il-Patrijiet Franġiskani jieqfu quddiem is-sitt stazzjon li jfakkar il-laqgħa ta' Ġesù mal-Veronika. Dan l-istazzjon jinsab f'nofs it-taraġ tat-triq li bl-Għarbi tissejjaħ *Tarīq al-Ālām*, jiġifieri t-Triq tat-Tbatija (*Via Dolorosa*), u hu immarkat minn framment ta' kolonna ingastata fil-ħajt.

Tradizzjoni tardiva tqiegħed hawnhekk id-dar tal-Veronika. Din il-binja ġiet akkwistata mill-Griegi Kattoliċi (Melkiti) lejn tmiem is-seklu 19. Tikkonsisti f'kappella superjuri u kripta taħt il-livell tat-triq, li l-fdalijiet l-aktar antiki tagħha x'aktarx li kienu jagħmlu parti mill-knisja Biżantina ta' San Kosma u San Damjan.

DENYS PRINGLE, *The Churches of the Crusader Kingdom of Jerusalem: A Corpus,* Volume 3, *The City of Jerusalem*, Cambridge University Press, 2010, n. 311, p. 160, jgħid li f'dan il-post kien jeżisti monasteru ta' San Kosma u San Damjan wara l-qerda tal-Persjani fis-sena 614, meta hemmhekk ġew immassakrati 2212 persuna. Fil-bidu tas-seklu 9 il-*Commemoratiorum de Casis Dei* jgħid li kien hemm tliet saċerdoti residenti f'San Kosma u San Damjan. Fl-1890, meta kienet qed tiġi rranġata din il-kappella tas-sitt stazzjon tal-*Via Crucis*, instabet iskrizzjoni li tirreferi bil-Grieg għad-dar tal-*anarguroi* (foqra), li hu l-isem mogħti liż-żewġ tobba qaddisin u martri Sirjani Kosma u Damjan, li kienu jaqdu lill-foqra bla ħlas. Fi żmien il-Kruċjati f'dan il-post kien hemm ukoll knisja dedikata lil San Kosma u San Damjan, għax fis-sena 1162 tissemma dar li Ralph Bourdin ingħata fi Triq San Kosma fi proprjetà li kienet tal-Ospedalieri. Nafu li hawnhekk kien hemm knisja minn deskrizzjoni ta' pellegrin Slav, li madwar l-1360 isemmi d-dar ta' San Kosma u San Damjan lejn il-lvant tal-Bażilika tal-Qabar ta' Kristu, nofs triq lejn il-Knisja ta' Santa Marija dello Spasimo (4 Stazzjon tal-*Via Dolorosa*).

Il-kappella li hemm illum taħt il-livell tat-triq ġiet irranġata fuq id-disinn tal-arkitett Antonio Barluzzi u l-artisti Franċiżi Loupais u Bidaud. Illum il-ġurnata din il-kappella u l-binja ta' fuqha, li kif għidna, huma proprjetà tal-Griegi Kattoliċi, jgħixu fihom il-Little Sisters of Jesus ta' Charles de Foucauld.